

Nøkkelen ligger i morsmålet

Bistand

Tekst: Sigmund Evensen

I november i fjor deltok jeg på en viktig konferanse i Thailands hovedstad, Bangkok. Arrangører var UNESCO, UNICEF, Redd Barna, Wycliffes samarbeidsorganisasjon SIL International, og en rekke andre organisasjoner. Temaet som samlet oss var "Språk, Utdanning og FNs tusenårs mål for Utvikling".

Bare for noen?

Mange av de djerpe målsettingene som verdenssamfunnet har ønsket å gjennom-

føre innen år 2015, viser seg å være nærmest uoppnåelige. Selv om noe er positivt, ligger en langt etter skjemaet på en rekke områder. Ikke minst gjelder dette målet om *Utdanning for Alle*. En viktig årsak til dette er at en ikke har tatt nok hensyn til viktigheten av enkeltmenneskers språk. Professor Suzanne Romaine fra universitetet i Oxford uttrykte det slik: – Minoritetene faller utenfor. Dersom vi ikke tar hensyn til dem og deres språklige identitet, blir det *Utdanning for Noen*

i stedet for *Utdanning for Alle*. Barn lærer lite hvis de undervises på et språk de ikke forstår, og fattige mennesker kan ikke ta til seg nye idéer om utvikling, når det hele formidles på fremmede språk, sa hun. Mer enn 69 millioner barn i skolepliktig alder går ikke på skolen. De fleste lever i Afrika og Sør-Asia. I mange land er tallet på elever som dropper ut av skolen alarmerende høyt. – Det er ikke barna som dropper ut, som om det var deres feil, sa Dr. Sheldon Shaeffer fra UNESCO i Asia. – "Det er systemet som skyver dem ut". Når barn får undervisning på et språk de ikke snakker, som ikke er deres, frarøves de muligheter, vedtatte allmenne rettigheter og verdighet.

Det må handles

Sammen med blant annet UNESCO har SIL International lenge arbeidet for trinnvis overgang fra morsmål til nasjonalt hovedspråk i undervisningen. Mange års forskning viser at barn som får begynne skolegangen sin på morsmålet får en mye bedre start, og gjerne fortsetter å gjøre det bedre, enn de som må begynne rett på skolen på et fremmed språk. – Det er ikke behov for mer forskning på dette området, hevdet flere av talerne på konferansen i Bangkok. – Nå må det handles!

Sigmund Evensen og Parkariteamet fra Pakistan på konferanse i Thailand

Thailands statsminister Abhisit Vejjajiva, som åpnet samlingen, henviste til skoler sør i Thailand der barn i dag får lære å lese og skrive på deres eget morsmål, pattani malay først. – Dette virker som en bro til skolegang på nasjonalspråket thai, sa han. – Disse barna gjør det veldig bra. Fraværet er lavt, de er entusiastiske, selvtiliten vokser, og ferdighetene deres i thai viser seg allerede nå å være 35 prosent høyere enn hos barn som måtte begynne rett på tradisjonelle, ett-språklige thai-skoler.

– Vi ser også økte ferdigheter i matematikk og lignende fag. Thailand er hjem for 70 unike etnolingvistiske folkegrupper, et mangfold jeg personlig ser som en stor nasjonalskatt, fortalte statsminister Vejjajiva.

En enkel illustrasjon

For noen år siden satt en Wycliffe-utsending som arbeider i SIL International, Dr. Dennis Malone, på en restaurant et sted i Asia. Han forsøkte å forklare for de

barn som presses inn i et skolesystem der språket det undervises på er et annet enn det de selv snakker. For å illustrere tok han en serviett og skriblet ned en enkel strektegning. Den viser hvordan barn som lærer å lese og skrive på morsmålet så mye lettere tar seg over "broa" til utdanning på nasjonalspråket enn de som begynner skolegangen fra dag én på et fremmed språk.

Prinsippet bak denne enkle illustrasjonen har begynt å skape forandringer flere steder i Asia. På konferansen i Thailand stod representanter fra en rekke land fram og fortalte om den positive effekten

«Snakker du til et menneske på et språk han forstår, når det til hodet. Snakker du til han på hans eget språk, når det inn til hjertet.» Nelson Mandela

morsmålsbasert tospråklig utdanning har. – Det er som en kraftig storm som er i ferd med å bygge seg opp, ble det sagt.

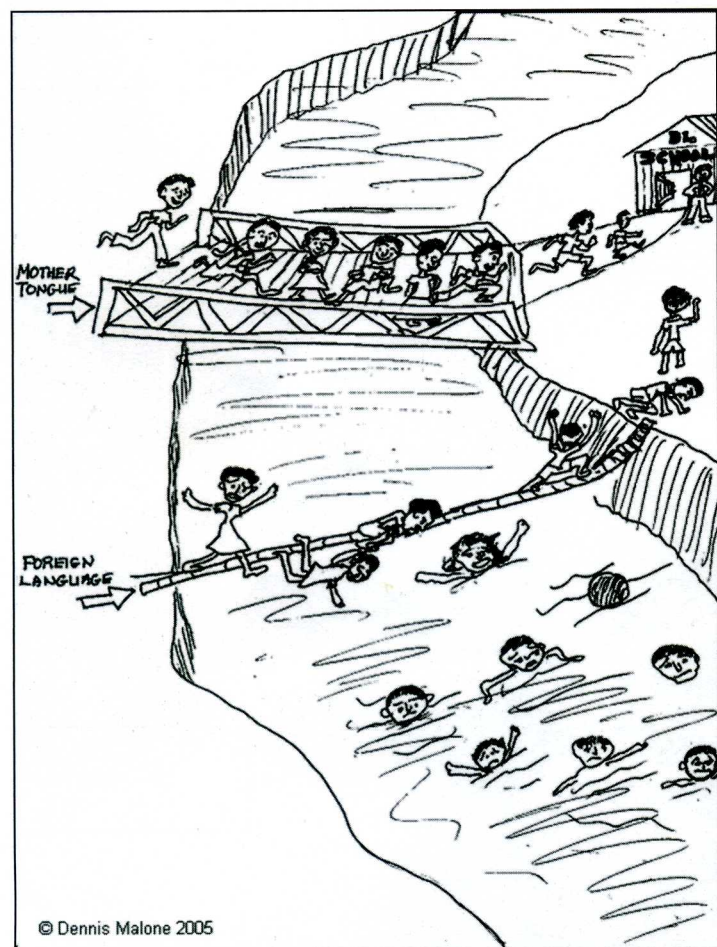
Eksempler

Filippinene er et av de landene som arbeider med å legge om skolesystemet. Tradisjonelt har undervisningsspråket vært engelsk eller nasjonalspråket filipino, uansett hvor barna måtte komme fra. I 2009 åpnet myndighetene opp for morsmålsbasert utdanning de første årene av barneskolen. På Filippinene snakkes det 170 forskjellige språk.

Papua Ny-Guinea, det landet i verden som har aller flest språk, la om skolesystemet for mange år siden. Målsettingen er at barn over hele landet skal kunne få undervisning på morsmålet i tre år med gradvis overgang til engelsk. I 2003 var dette systemet kommet i gang på mer en 430 språk. Målet er å bygge dette ut til enda flere av landets 830 forskjellige språk.

Nøkkelen

Konferansen i Thailand, gikk mye lenger enn til å ta opp barns rett til effektiv skolegang. Det ble fokusert på fire parallelle temaer: Språkets betydning for utdanning for alle, Språkets betydning for styrking av kvinners rettigheter, Språkets betydning for bærekraftig utvikling, og Språkets betydning for helse og ernæring. På alle disse områdene ble det konkludert med at nøkkelen ligger i morsmålet.

© Dennis Malone 2005